Cjena benzinu ove godine „debelo“ će preći cijenu od 10 kuna za litru. Opet su se uzburkali duhovi, čemu su ne mali doprinos dale komercijalne televezije/tiskovine. Što više ekcesa u svakodnevnom životu to veća gledanost, što veća gledanost to bolja prodaja reklamnih minuta, što bolja prodaja reklaminih minuta to uspješnija poslovna kombinacija, što uspješnija poslovna kombinacija to – nastavite sami jer to u ovoj priči zapravo i nije važno.

U Hrvatskoj svaki događaj koji pogoršava stanje gospodarstva i/ili, što je isto, smanjuje standard građana dobija vidno mjesto u privatnim sredstvima javnog priopćavanja i to ne zato da bi se problem rješio već da bi se duhovi dodatno uzbudili. Tako je bilo i u utorak kada se je povećanje cijene benzina dramatiziralo do te mjere da je povećanje cijene benzina izjedančena dramom od 320 tisuća radnosposobnih građana koji su nezaposleni; ili razinom zabrinjavajuće gospodarske aktivnosti; ili bolnoj činjenici da mladi ljudi svakim danom imaju sve manje šanse da žive od svog rada, itd.

Istovremeno se javljaju, sukladno našoj genijalnosti, rješenja koja će bar ublažiti „užas“ što ga je stvorilo spomenuto povećanje cijena naftinim derivatima. Političari, u opoziciji, javno proglašavaju povećanje cijena još jednim dokazom nesposobnosti vladajućih tražeći nove izbore. Oni, pak, na vlasti šute jer nemaju što reći. I dobro je da šute.

Spasonosni se prijedlozi sastoje u već isprobanom reseptu: „cijena benzina neće preći osm osam kuna“, tvrdio je predsjednik Vlade Ivo Sanader, da bi se poslije dobivenih izbora „spoznalo“ kako se Vlada neće mješati u cijenu naftinih derivata. Nisu samo naftni derivati predmet tih i sličnih spasonosnih rješenja. Cijene drugih energenata, struje, plina, također pripadaju ovakvom načinu razmišljanja. Naprosto, zbog socijalne sigurnosti, administrativno će se određivati cijene kako bi se zaštitio standard građana pri čemu će se ignorirati tržišni model privređivanja. Teška i nova ocijena? Iako tako zvuči, zapravo nije. U prethodnom sustavu, autor ovih redaka je bio član Saveznog savjeta za cijene, administrativno su se određivale cijene što nikada nije dalo bilo kakvog pozitivnog rezultata. Naprosto u uvjetima kada je potražnja veća od ponude nije moguće cijene održati na niskoj razini ma koliko to bilo nužno zbog, recimo, socijalnih razloga. Upravo problemi primarne raspodjele bili su rak-rana prethodnog sustava. O tome mnogo mogu reći studenti prve godine ekonomskih fakulteta. Naprosto opasna je priča o potrebi države, osim u posebnim – ratnim – uvjetima, da određuje cijene. Da je tome tako sjetit će se oni stariji, dok se je nakon prvog naftnog šoka zapadna europa nedjeljom vozila biciklom, mi smo se, samoupravljači, vozili automobilima; ignorirala se cijena nafte na svijetskom tržištu, i tako se je kupovala ljubav „udruženih proizvođača koji raspolažu rezultatima svog i ukupnog društvenog rada, dakle procesa društvene reprodukcije“.

Prikažimo to primjerom. Recimo da se država odluči smanjiti trošarine na naftne derivate smanjenjem trošarina, amortizira rast cijene naftnih derivata, na dobitku su oni koji imaju automobile i dovoljno sredstava da kupe naftne derivate po nižim cijenama. S druge, pak, strane oni koji nemaju automobile i ne voze se automobilima već se koriste javnim sredstvima prijevoza subvencionirat će one koji se voze automobilima. Usput rečeno gdje su u cijeloj priči nezaposleni? I dalje, povećat će se potrošnja jeftinijih naftnih proizvoda a smanjiti onih proizvoda/faktora/usluga koji će „platiti“ cijenu jeftinijih energenata. U slučaju privatnog vlasništva i tržišnog načina privređivanja, ekonomisti bi rekli, remete se tržišni signali i ono ne vrši optimalnu alokaciju akumulacije. Drugim riječima, kontrolira se cijena energije što znači da će se potoršnja iste povećati, a smanjiti će se potrošnja onih roba/usluga koje nisu subvencionirane. Opasna vrlo opasna rabota. Ovo tim više što je ionako proračun prevelik ima li se u vidu razina gospodarske aktivnosti i nedostatan ima li se u vidu dogovoreni standard hrvatskih građana glede javnih dobara koje je donio Sabor. Prema tome, predlagači „kontrole cijena“ bi morali odgovoriti kako pokriti subvencionirane cijene bilo kojih proizvoda/usluga pri čemu moraju biti svjesni da intervencija države uvijek znači interpersonalnu, intersektorsku i intergeneracijsku preraspodjelu dohotka/bogatstva. Osim toga stalno govorimo da je potrebno državu „svesti“ na primjerenu veličinu što nikako nećemo učiniti ukoliko ne dozvolimo tržištu da počne funkcionirati. Nisu važne samo apsolutne cijene, važnije su relativne cijene. Keynes je opet u pravu.

Na kraju uspordba sa zemljama u okruženju pokazuje da cijena naftinih derivata nije previsoka. I ja sam šofer i volim se voziti automobilom u daleko većoj mjeri nego javnim sredstvima, posebno u vrijeme vršnih opterećenja i vremenskih nepogoda.